

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici, Miscellaneorum Observationum Libri quatuor

Petit, Pierre

Trajecti ad Rhenum, 1682

Cap. XIV. Mendum sublatum e codice Plutarchi. Quid sint ήχεια, & quis eorum usus esset in theatris veterum. Victorius & Turnebus defensi ab iniqua Hofmanni censura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13245

dies illa in qua natus sum, & nox illa in qua dictum est, ecce masculus. Ad quem locum Origenes ad hunc modum disse- rit: Hæc audientes nos, o viri, non gaudeamus de terrena nativitate, sed timeamus a pluribus mundi hujus tentationibus, sed paveamus a terribili introitu in illud incorruptibile seculum, ubi erit revelatio, & inquisitio. Animadvertamus, o homines, quæ immutatio facta sit hominibus. Nam priores diem nativita- tis celebrabant, unam vitam diligentes, & aliam post hanc non sperantes. Nunc vero nos non nativitatis diem celebramus, cum sit dolorum & tentationum introitus, sed mortis diem celebramus, utpote omnium dolorum depositionem, atque omnium tentatio- num effugationem. Hæc non admodum exquisitis verbis La- tine expressa, sed qualibus a nescio quo interprete conver- sa, nobis autem olim notata, subjungere visum est.

C A P U T XIV.

Mendum sublatum e codice Plutarchi. Quid sint ἡχηῖα, & quis eorum usus esset int heattris vete- rum. Victorius & Turnebus defensi ab iniqua Hofmanni censura.

Plutarchus in libro qui inscriptus est: περὶ τῆς μὴ χρεῶν εἰς ἐμμελεῖα τὴν Πυθίαν. hoc est; quod Pythia desierit oracula versibus reddere. quo- rundam de iis Delphicæ vatis metris opinio- nem refert his verbis: Πολλῶν δὲ ἦν ἀκούειν, ὅτι ποιητικοὶ ἴνες ἄνδρες ἐκδεχόμενοι τὰς φωνὰς, καὶ ὑπο- λαμβάνοντες, ἐπι κἀθηνται περὶ τὸ χρεσθήριον, ἐπι καὶ ῥυθμὸς οἷον ἀγγεῖα τοῖς χρεσμοῖς ἐκ τῆς προτυχόντ' & περιπλέκοντες. Multos vero audires qui dicerent, quosdam pœtica artis haud ignaros viros apud oraculum sedere, qui voces exciperent, iis-

que statim versus, & numeros ceu vasa quaedam circumplicarent. Quid sit vasa circumplicare oraculis, quove hæc tam insolens locutio spectet, numeros poëticos vasis comparantis, non intelligo: nec credere queo hoc Plutarchum dixisse. Quamobrem mendum subesse oportet: puto autem in voce ἀγγεία, apage tam frigidum schema, indignum tanto scriptore: lego igitur ἤχεϊα. Allusio est ad vasa ænea, quæ in theatris ad augendam & modulandam actorum vocem disponi in occulto solebant. Vitruvius lib. 1. cap. 1. Item in theatris vasa ærea, quæ in cellis sub gradibus mathematica ratione collocantur, & sonituum discrimina quæ Græci ἤχεϊα vocant, ad symphonias musicas, sive concertus componuntur divisa in circinatione diatessaron & diapente & diapason, uti vox scenici sonitus conveniens in depositionibus tactis cum offenderit, aucta cum incremento, clarior & suavior ad spectatorum perveniat aures. Hæc ibi Vitruvius de istis vasis sonoris, & similia postea, libro & capite quinto. Ex quibus patet, quam venuste Plutarchus numeros Poëticos, & metra comparet cum vasis illis theatrorum; utpote quæ & ipsa modulationis gratiam vocibus Pythiæ adjungerent.

Ad eandem pertinet considerationem, expendere, quæ Caspar Hofmannus supra laudatus Variarum Lectionum lib. 1. cap. 19. de iisdem instrumentis adversus P. Victorium & Adrianum Turnebum disputat. Primum autem Victorii verba in medium producam ex libro 20. Variarum ejus Lectionum cap. 7. Vasa igitur quaedam ærea, in eorum cellis collocabant summa cum ratione, quæ hoc ipsum præstarent (ut histrionum voces ad aures spectatorum audiores clarioresq; accederent) illa autem inde ἤχεϊα vocabant: ostendit enim nomen hoc ipsum eorum munus: unde etiam, quam Latini imaginem præcise dixerunt, eidem ἤχεϊα appellabant. Hofmannus autem quo dixi loco, ita disserit: Victorius ad procurandam ἤχεϊα quandam (nisi ut puto, vocabuli etymo) instituta fuisse docet. Addit hoc male ipsum Victorium dixisse. Quare? quia, inquit, ἤχεϊα

ad sonituum discrimina, componi solita Vitruvius citato loco expresse docet. Quasi vero, non ad utrumque usum valuerint vasa illa, nempe & sonorum distinctionem & augmentum scenicæ vocis. De hoc quidem, vocis, inquam, incremento diserte Vitruvius haud obscuris verbis testatur lib. & capite quinto. Ita hac ratiocinatione vox ab scena, uti ab centro profusa se circumagens, tactuque feriens singulorum vasorum cava, excitaverit auctam claritatem, & concentu convenientem sibi consonantiam. Philander in commentario ad hunc locum: Vitruvius (inquit) in graduum præinctionibus, quas diximus esse tres (si quidem magna sunt theatra) totidem cellarum regiones constituit, ubi collocentur vasa inversa, quorum percussione ad spectatorum aures vox vegetior, clariorque atque suavior perveniret. Immo præcipuum hunc fuisse eorum vasorum usum puto, augere histrionum vocem, ut longius ferri ac ad universæ spectatorum multitudinis aures pervenire possit. Illud plane absurdum, nec philosophi, quod negat echo facere ad vocem augendam; cum fit contra experientiam; sed & contra rationem. nam quomodo lumen & refractione & reflexione intenditur: Sic vox resultantia e cavis locis & politæ superficiæ. Sed & Aristoteles diserte id confirmat sect. XI. questionum naturalium problem. 8. Διά τί, inquit, εἰάν τις πίθον καὶ κερύμια κενὰ καλοῦνται, καὶ πομάση, μᾶλλον ἔχει τὰ οἰκήματα. i. Quam ob causam si quis dolium & lagenas, & cetera id genus figulina inania obruat, operiatque, domicilia resonare amplius possint. Accedit Cicero lib. 2. de Natura Deorum, ubi de aurium conformatione: Sed duros & corneolos habent introitus (aures) multisque cum flexibus, quod his naturis relatus amplificatur sonus.

Non minus infelix censor Hofmannus in Turnebum. Hunc reprehendit, quod ad memorata vasa scenica, hos versus e poëmate *Ætna*, pertinere putet:

Carminaque irriguo magni cortina theatri

Imparibus numerosa modis canit arte regentis.
 Tota, inquit, similitudo est de Tritone, quomodo ille personet
 in mari: propter hos versus, qui præcedunt,
 Nam veluti resonante diu Tritone canoro
 Pellit opes collectus aqua, victusque movere
 Spiritus & longas emugit buccina voces,
 Carmineque irriguo &c.

Hæc, inquam, omnia ad eandem pertinere παραβολήν, ac similitudine a Tritone desumptam censet. Quorsum igitur ibi theatri mentio & cortinæ? quidve sibi impares modi illi volunt? quanquam non placet mihi Turnebi interpretatio, ad ἤχηρα scenica hos versus referentis, malim cum Scaligero ad organa hydraulica transferre, quorum fuit in theatris usus. quod sane postulant verba hæc,

Imparibus numerosa modis canit arte regentis.
 Fortassis & Triton eodem loco nihil aliud nisi hydraulicum organum. Sed de his hæctenus.

 C A P U T X V.

De ratione dignoscendi hominum ingenia, Terentii locus aliorum collatione illustratus.

Ingenium & natura cujusque hominis ex iis certissime perspici potest, quæ in secreto & inobservatus facit, ut si quis alicui domi de improvviso superveniat. Hunc igitur modum conjecturæ de hominum moribus capiendæ, scite Comicus in *Heaut.* act. 2. Scen. 3. his versibus tradit:

*Hinc sciri potuit, haud usquam alibi Clinia,
 Quo studio vitam, suam te absente exegerit.
 Ubi de improvviso est interventum mulieri.
 Nam ea res dedit existimandi copiam*

Quo-